

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Tomáše Langáška (soudce zpravodaj), soudce JUDr. Filipa Dienstbiera a soudkyně Mgr. Veroniky Baroňové v právní věci žalobce: **J. Š.**, zastoupený JUDr. Tomášem Truschingerem, advokátem, sídlem Bašty 413/2, Brno, proti žalovanému: **Ministerstvo práce a sociálních věcí**, sídlem Na Poříčnickém právu 1, Praha 2, týkající se žaloby proti rozhodnutí žalovaného ze dne 13. března 2017 č. j. MPSV-2017/57830-921, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 22. září 2020 č. j. 22 A 21/2017 - 73,

t a k t o :

- I.** Kasační stížnost žalobce **s e z a m í t á .**
- II.** Žádný z účastníků **n e m á** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.
- III.** Ustanovenému zástupci žalobce JUDr. Tomášovi Truschingerovi, advokátu, **s e p ř i z n á v á** odměna za zastupování a náhrada hotových výdajů ve výši **1 573 Kč**, která je splatná do jednoho měsíce od právní moci tohoto rozsudku.

O d ů v o d n ě n í :

I. Vymezení případu

[1] Rozhodnutím ze dne 4. ledna 2017 č. j. 390/2017/KUR Úřad práce ČR – krajská pobočka v Brně (dále jen „úřad práce“) nepřiznal žalobci nárok na doplatek na bydlení podle zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, jelikož mezi jeho odůvodněné náklady na bydlení nezapočítal nájemné ve výši 7 000 Kč, které žalobce hradil své matce. V odůvodnění úřad práce uvedl, že v rámci doplatku nelze proplatit nájemné, které rodiče stanoví dítěti, jelikož se tato skutečnost jeví jako nemorální z důvodu rodinného vztahu mezi vlastníkem bytu a nájemcem.

[2] Žalovaný následně rozhodnutím uvedeným v návěti zamítl odvolání žalobce a potvrdil rozhodnutí úřadu práce, přičemž s odkazem na rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 10. května 2016 č. j. 10 Ad 48/2015 - 27 upřesnil, že požadovat nájemné od syna, který v rodinném domě rodičů užívá samostatný byt, samo o sobě není v rozporu s dobrými mravy. Tento rozpor nastává až v situaci, kdy je po žalobci bez příjmů požadováno nájemné ve výši 7 000 Kč, což je pro něj likvidační. Žalovaný dále doplnil, že matka žalobce coby pronajímatelka měla především zvážit přiměřenost výše nájemného a že se povinnost platit předmětné nájemné přímo podílí na trvání stavu hmotné nouze odvolatele.

[3] V návěti citovaným rozsudkem zamítl Krajský soud v Brně (dále jen „krajský soud“) žalobu proti rozhodnutí žalovaného. V odůvodnění vyšel především z rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 18. dubna 2018 č. j. 10 Ads 386/2017 - 46, č. 3741/2018 Sb. NSS, a zdůraznil, že požadovat nájemné od syna, který v rodinném domě užívá samostatný byt, samo o sobě nemůže být v rozporu s dobrými mravy. Avšak požadovat nájemné ve výši 7 000 Kč měsíčně po synovi (žalobci), který nemá žádný příjem s výjimkou dávek pomoci v hmotné nouzi a státní sociální podpory (v evidenci úřadu práce byl veden jako nezaměstnaný a byl posuzován společně se svým synem, přičemž pobíral měsíčně přídatek na dítě 700 Kč, příspěvek na živobytí 5 100 Kč a příspěvek na bydlení ve výši 5 442 Kč, tedy celkem 11 242 Kč), je likvidační a již dobrým mravům odporující. K tomu krajský soud dodal, že pokud matka žalobce platbu nájemného potřebuje k pokrytí nákladů na péči o dům, může využít také dávky státní sociální podpory a o prostředky si zažádat. Dávky pomoci v hmotné nouzi, mezi něž spadá i doplatek na bydlení, dle krajského soudu nastupují až v okamžiku, kdy nelze zajistit dostatečné prostředky k obživě ani s pomocí rodiny. Vzhledem k tomu, že žalobce žije v bytové jednotce v rodinném domě, jež vlastní jeho matka, nelze nájemné za tento byt započíst či zohlednit v odůvodněných nákladech na bydlení žalobce, a tudíž je nelze proplatit v rámci doplatku na bydlení.

II. Kasační stížnost a průběh řízení o ní

[4] Žalobce (dále též „stěžovatel“) podal proti rozsudku krajského soudu kasační stížnost. Na úvod namítal, že se nemohl účastnit jednání u krajského soudu, neboť o něm nebyl řádně vyrozuměn ani k němu předvolán. Dále označil za diskriminační právní názor, dle něhož nelze v rámci doplatku na bydlení z důvodu nemorálnosti proplatit nájemné, které stanoví rodiče dítěti. Na to stěžovatel navázal argumentací, že nájemné ve výši 7 000 Kč není v lokalitě, kde žije, ani zdaleka nepřiměřené, jelikož je nájemné v místě a čase obvyklé přinejmenším o 3 000 Kč vyšší. Krajský soud tvrzení žalobce o výhodnosti sjednaného nájmu neuvěřil, avšak nevyzval ho k prokázání daného tvrzení, i když tak dle názoru stěžovatele učinit měl. Kromě uvedeného stěžovatel ještě zopakoval, že jeho matka nájemné využívá převážně na údržbu a opravy nemovitosti, a uzavřel, že správní orgán měl mezi odůvodněné náklady na bydlení zařadit alespoň přiměřené nájemné, pokud podle něj bylo to sjednané nepřiměřené.

[5] Žalovaný ve vyjádření ke kasační stížnosti jen stručně uvedl, že navrhuje, aby byla kasační stížnost zamítnuta, a odkázal na své dřívější vyjádření k žalobě, v němž se odvolával na již citovaný rozsudek Nejvyššího správního soudu č. j. 10 Ads 386/2017 - 46.

III. Posouzení kasační stížnosti Nejvyšším správním soudem

[6] Nejvyšší správní soud kasační stížnost posoudil a dospěl k závěru, že není důvodná.

pokračování

[7] Podle § 15 odst. 1 zákona o pomoci v hmotné nouzi se pro účely tohoto zákona *celkovými sociálními poměry rozumí podíl rodiny na trvání stavu hmotné nouze, do kterého se osoba dostala. Při posuzování celkových sociálních poměrů příslušný orgán pomoci v hmotné nouzi posuzuje také využívání jiného než vlastního majetku, které umožňují zpravidla osoby blízké.*

[8] Podle § 33 odst. 1 zákona o pomoci v hmotné nouzi má nárok na doplatek na bydlení také *jiná osoba, která užívá byt na základě smlouvy, rozhodnutí, nebo jiného právního titulu, jestliže by po úhradě odůvodněných nákladů na bydlení snížený o příspěvek na bydlení podle jiného právního předpisu byl a) příjem vlastníka bytu nebo jiné osoby, která užívá byt, zvýšený o vyplacený příspěvek na živobytí nižší než částka živobytí osoby (§ 24), nebo b) příjem společně posuzovaných osob zvýšený o vyplacený příspěvek na živobytí nižší než částka živobytí společně posuzovaných osob (§ 24).*

[9] Podle § 34 písm. a) zákona o pomoci v hmotné nouzi se do odůvodněných nákladů na bydlení započítávají *nájemné, popřípadě obdobné náklady spojené s vlastnickou nebo družstevní formou bydlení nebo obdobné náklady při užívání bytu v jiné než nájemní, družstevní nebo vlastnické formě bydlení; nájemným nebo obdobnými náklady při užívání bytu v jiné než nájemní, družstevní nebo vlastnické formě bydlení se rozumí nájemné hrazené v nájemních bytech, a to až do výše, která je v místě obvyklá.*

[10] Na úvod Nejvyšší správní soud předestírá, že s takřka totožnou situací (i co se účastníků řízení týče) se již v minulosti vypořádal, a to rozsudkem č. j. 10 Ads 386/2017 - 46, na který odkazoval jak krajský soud, tak žalovaný. Ústavní stížnost proti tomuto rozsudku odmítl Ústavní soud usnesením ze dne 28. května 2019 sp. zn. I. ÚS 3237/18 pro zjevnou neopodstatněnost. Nejvyšší správní soud nevidí důvod, proč by se měl od dříve provedeného právního hodnocení situace v nyní projednávané věci odchylovat.

[11] Nejvyšší správní soud tedy opakuje, že „placení nájemného mezi blízkými příbuznými obecně není v rozporu se zákonem ani dobrými mravy. Je však třeba vzít v potaz, že režim dávek pomoci v hmotné nouzi je subsidiární a je nastaven tak, aby z něj čerpaly dávky jen osoby, které se nachází v hmotné nouzi (nebo které se považují za osoby v hmotné nouzi). Tento systém dávek má sloužit k hmotnému zajištění osob až v okamžiku, kdy nelze jejich základní životní potřeby zajistit jiným způsobem. Nelze opomenout, že primárně je každý povinen nejdříve pomoci sám sobě, nemá-li tuto možnost, má mu pomoci rodina. Není bez významu, že předci a potomci mají vzájemnou vyživovací povinnost (§ 910 odst. 1 občanského zákoníku). Vyživovací povinnost a právo na výživné nejsou součástí rodičovské odpovědnosti; jejich trvání nezávisí na nabytí zletilosti ani svéprávnosti (§ 859 občanského zákoníku)“ (již citovaný rozsudek Nejvyššího správního soudu č. j. 10 Ads 386/2017 - 46, bod 19).

[12] U dávek pomoci v hmotné nouzi je nutné zohlednit jejich subsidiární charakter a upřednostnit zabezpečení v rámci rodiny. V odůvodněných případech je dokonce možné vyloučit z režimu uvedených dávek takové osoby, které nemají příjmy ve výši částky živobytí, avšak vzhledem k jejich sociálním a majetkovým poměrům „je nelogické a nespravedlivé poskytovat jim příspěvek na živobytí z daní ostatních osob“ (posledně citovaný rozsudek, bod 21).

[13] Pokud stěžovatel opětovně namítá, že v daném případě nelze nájemné ve výši 7 000 Kč sjednané mezi ním a jeho matkou považovat za nepřiměřené, zcela v tomto kontextu opomíjí zdůvodnění krajského soudu založené na závěrech Nejvyššího správního soudu. Důvod nepřiznání doplatku na bydlení totiž netkví ve výši nájemného, nýbrž v tom, že matka stanovila nájemné svému synovi, který je bez příjmů (resp. pobírá pouze dávky v rámci systému sociálního zabezpečení), a proto je pro něj nájemné likvidační. Z toho důvodu nemůže argumentace stěžovatele obstát. Námitku, že žalovaný měl zohlednit alespoň nájemné, jež je podle něho

přiměřené, uplatnil stěžovatel až v kasační stížnosti, a proto je nepřijatelná ve smyslu § 104 odst. 4 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní (dále jen „s. ř. s.“).

[14] Toto právní hodnocení není diskriminační, jak se domnívá stěžovatel, neboť jde o postup předvídaný zákonem, konkrétně § 15 odst. 1 zákona o pomoci v hmotné nouzi. Dle tohoto ustanovení je nutné posuzovat *také využívání jiného než vlastního majetku, které umožňují zpravidla osoby blízké*, a to nejen ve vztahu k předejití stavu hmotné nouze, ale rovněž k jeho následnému zmírnění (viz rozsudek Nejvyššího správního soudu č. j. 10 Ads 386/2017 - 46, bod 23). Rozdílný přístup ke stěžovateli oproti někomu, kdo si musí pronajmout byt u cizí osoby, je založen právě na tom, že stěžovatel má rodinné zázemí umožňující mu zmírnit jeho stav hmotné nouze, a je tedy opodstatněný.

[15] V kontextu předchozího bodu je na místě připomenout, že právo na pomoc v hmotné nouzi nezbytnou pro zajištění základních životních podmínek stanoví čl. 30 odst. 2 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“). Jedná se tedy o právo, jehož je možné se domáhat pouze v mezích zákonů, které toto ustanovení provádějí (čl. 41 odst. 1 Listiny). Oproti ostatním právům garantovaným Listinou je tak diskrece zákonodárce mnohem širší, a proto je možné vzhledem k subsidiaritě pomoci v hmotné nouzi ze strany státu k pomoci ze strany rodiny vymezit, že nárok na některou dávku je až posledním prostředkem záchrany.

[16] Co se týče tvrzení stěžovatele, že nájemné je sjednáno „v opravdu minimální výši s ohledem na skutečnost, že matka stěžovatele, která nemovitost vlastní, musí vynakládat náklady na údržbu a opravy nemovitosti, přičemž měsíční nájemné, které je jí poskytováno, náleží z výrazné míry právě na toto využití“, nezbyvá Nejvyššímu správnímu soudu než odkázat na svůj dřívější závěr uvedený v bodu 25 posledně citovaného rozsudku. Pokud matka stěžovatele nemá dostatečné prostředky k úhradě nákladů na bydlení, svědčí jí stejně jako jemu právo na dávky sociálního zabezpečení, o které si může požádat. Na výše uvedeném tato skutečnost nic nemění.

[17] Nelze přisvědčit ani námitce stěžovatele, že jej měl krajský soud vyzvat k prokázání tvrzení o výhodnosti sjednaného nájemného. Stěžovatel se tím dovolává postupu dle § 118a zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, dle něhož má soud mj. vyzvat účastníka řízení, aby označil důkazy k prokázání svých tvrzení. Avšak dané ustanovení v řízení před správními soudy oproti řízení občanskoprávnímu nelze aplikovat (srov. rozsudky Nejvyššího správního soudu ze dne 8. června 2016 č. j. 5 As 140/2015 - 41 a ze dne 16. ledna 2020 č. j. 6 Ads 211/2019-24, bod 15). Stěžovateli nicméně nic nebránilo v tom, aby důkazy předložil, pokud se domníval, že je to zapotřebí. Lze ovšem dodat, že otázka výhodnosti sjednaného nájemného nebyla pro závěr krajského soudu relevantní, neboť důvodem nepřiznání doplatku na bydlení bylo to, že nájemné bylo sjednáno ve výši likvidační pro stěžovatele, jak uvedeno výše v bodu [13].

[18] Nakonec, k námitce stěžovatele, že nebyl řádně vyrozuměn o jednání a k němu předvolán, Nejvyšší správní soud uvádí, že stěžovateli předvolání k jednání doručeno bylo, což je doloženo doručenkou ve spisu krajského soudu na č. l. 60. Stejně tak byl předvolán právní zástupce stěžovatele (č. l. 63), který se na jednání u krajského soudu dostavil a žádnou námitku v tomto směru nevznášel. Nejvyšší správní soud tudíž neshledal důvodnou ani tuto námitku.

pokračování

IV. Závěr a náklady řízení

[19] Nejvyšší správní soud tedy ze shora uvedených důvodů neshledal kasační stížnost důvodnou, pročež ji zamítl podle § 110 odst. 1 věty druhé s. ř. s. Rozhodl tak bez jednání podle § 109 odst. 2 s. ř. s.

[20] O náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti rozhodl Nejvyšší správní soud podle § 60 odst. 1 a 2 ve spojení s § 120 s. ř. s. Žalobce neměl ve věci úspěch, nemá proto právo na náhradu nákladů řízení. Žalovaný nemá ve věci pomoci v hmotné nouzi právo na náhradu nákladů řízení ze zákona.

[21] Žalobci byl usnesením krajského soudu ze dne 13. března 2020 č. j. 22 A 21/2017 - 54 ustanoven zástupcem advokát. Hotové výdaje a odměnu za zastupování ustanoveného zástupce v takovém případě platí stát (§ 35 odst. 10 věta první za středníkem s. ř. s.). Ustanovenému zástupci žalobce byla přiznána odměna za jeden úkon právní služby spočívající v sepsu a podání kasační stížnosti [§ 11 odst. 1 písm. d) vyhlášky č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), ve znění pozdějších předpisů, (dále jen „advokátní tarif“)], za něž mu náleží odměna ve výši 1 000 Kč [§ 7 bod 3 aplikovaný na základě § 9 odst. 2 advokátního tarifu] a 300 Kč jako paušální náhrada hotových výdajů (§ 13 odst. 4 advokátního tarifu), celkem tedy 1 300 Kč. Ustanovený zástupce žalobce je plátcem daně z přidané hodnoty, přiznaná odměna a náhrada hotových výdajů se proto navyšuje o 21 % čítajících částku této daně na konečných 1 573 Kč. K jejímu uhrazení byla stanovena přiměřená lhůta jednoho měsíce.

P o u č e n í: Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 15. února 2021

JUDr. Tomáš Langášek
předseda senátu